

UN LUPTĂTOR PENTRU APĂRAREA IDEALURILOR DEMOCRATICE DR.NICOLAE LUPU

Oltea Rășcanu Gramaticu

Dintre marile personalități ale intelectualității românești care și-au închinat viața apărării democrației și au luat poziție vehementă împotriva tendințelor de fascizare a țării s-a numărat și dr. Nicolae Lupu.

Fiu al plaiurilor vasluiene, Nicolae Lupu s-a născut la 4 noiembrie 1876 în satul Arsura, comuna Ghermănești.¹ La acea vreme, satul făcea parte din Județul Fălciu, astăzi din județul Vaslui.

Tatăl său era preotul Gheorghe Lupu și avea de îngrijit o familie numeroasă cu zece persoane. Părinții au depus mari eforturi materiale pentru a asigura educația corespunzătoare tuturor copiilor. Aceștia, la rândul lor, dând dovadă de multă stăruință, au reușit prin întreaga lor activitate profesională și obștească să răsplătească munca părinților. Preotul Gh. Lupu din Arsura se putea mândri în familie cu doi medici, trei geniști și un inginer chimist.² Nicolae era al treilea fiu în familia lui Gh. Lupu. Este interesant de precizat că și fratele mai mare purta același nume și va ajunge o personalitate de rezonanță în anele medicinei românești.

Urmează cursurile la Academia Mihăileană din Iași, instituție bine cunoscută prin prestigiul său în întreaga țară, pe care le absolvă în 1894. Iașul, cu aureola sa de istorie și poezie este un mediu prielnic evoluției adolescentului. Iașul, sfârșitului de secol, continua să se afle sub influența magnificei constelații eminesciene cât și a ideilor „generoșilor” socialiști care militau pentru o nouă perspectivă dată societății românești.

În acest context, primele chemări din sufletul adolescentului sunt istoria. Asistă, de câte ori are posibilitatea, la cursurile renumitului istoric A.D. Xenopol. Trebuie să țină cont și de îndemnul familiei de a-și alege o profesie practică ca și fratele său mai mare. Candidează pentru o bursă la Facultatea de medicină din Iași. Remarcându-se prin soliditatea cunoștințelor sale, Nicolae Lupu deține o bursă „V. Adamachi”, de o sută de lei lunar la facultatea amintită. În timpul anilor de studiu dovedește multă competență și pasiune față de noua profesie atrăgând laudele bine meritade din partea profesorilor săi. După absolvirea cursurilor universitare este oprit în Iași ca intern, câțiva ani, al spitalelor, apoi între 1899 și 1901 a funcționat ca asistent la Laboratorul de medicină operatorie. Paralel cu activitățile zilnice, muncește mult, făcând investigații teoretice și practice în vederea elaborării tezei de doctorat. În

¹ L. Predescu, *Enciclopedia Cugetării*, București, 1940, p. 502; *Dicționar enciclopedic român*, III, București, Ed. Politică, 1965, p. 181.

² Ioan, ca fiu mai mare va rămâne în sat, cântăreț bisericesc; Nicolae va deveni academician profesor dr. docent în medicină; Nicolae medicul și politicianul pe care-l discutăm; Costache, avocat în București; Ecaterina devenită prin căsătorie Dimitriu Vulpescu va ajunge la curtea de apel din București; Melania Stelache Polihroniade, proprietara moșiei Sopârleni; Panaite avocat în Huși, Petre, inginer chimist.

anul 1901 Nicolae Lupu susține examenul de doctorat în medicină, la Iași cu teza: „Considerațiuni asupra chistelor hepatice ale splinei.”³ Spre deosebire de fratele său mai mare care va urma cariera didactică universitară, Nicolae Lupu dornic de a-și pune în practică deservățiile sale și de a ajuta mai mult suferințele poporului renunță la postul de asistent și se încadrează medic de plasă în comuna Pârscov județul Buzău. Între 1904-1905 îl întâlnim în aceeași calitate în județul Ilfov. Această perioadă din activitatea tânărului medic îi oferă posibilitatea confruntărilor cu lumea socială a satelor, mizeria și suferința țăranilor în pragul marii încheștări din 1907.

În anul 1905 după ce trece cu succes examenul de medic primar, are posibilitatea să ocupe postul vacant al județului Fălciu. Revenirea în plaiurile natale îl solicită și mai mult. Dorește să-și exercite nu numai profesia la cele mai înalte exigențe, dar în același timp se preocupă de posibilitățile de îndreptare a unor racile care frământă lumea satelor. Publică în „Viața românească” în anul 1906 articolul *Alimentația țăranului*, un adevărat rechizitoriu asupra condițiilor inumane în care se zbătea țărănimia.⁴ Se apropie cu înțelegere de suferințele țăranilor, protestând împotriva mijloacelor violente cu care a fost reprimată ridicarea la luptă pentru pământ a acestora în primăvara anului 1907. Numit în același timp prefect al județului Fălciu va milita pentru aplicarea legilor agrare propuse de guvernul liberal. Desfășoară o bogată activitate obștească, dispunând construirea a 32 de școli, 20 dispensare rurale, 2 mari spitale rurale la Ghermănești și Vutcani. În 1909 demisionează din funcția de prefect al Județului Fălciu, deoarece legea învoielilor agricole și islazurilor promise de guvern nu s-a realizat.⁵

Candidează în alegerile parlamentare din 1911 pentru județul Fălciu, dar pierde cu cele 137 de voturi în favoarea adversarului conservator Berea care obținuse 388 de voturi.⁶ Își ia revanșa în 1913 când este ales deputat de Fălciu în Parlament. Cariera parlamentară va fi pusă în slujba interesului poporului. Înalta tribună a Parlamentului îi va da posibilitatea dr. Nicolae Lupu să-și formuleze cele mai intime păreri în legătură cu marile probleme care frământau societatea românească în primele decenii ale secolului al XX-lea.

Principalul deziderat al întregului popor devenise desăvârșirea unității naționale. Printre organizațiile care au desfășurat o vie propagandă în vederea unității românilor, s-a numărat la loc de cinste „Liga culturală” care în 1914 își va schimba titulatura în „Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor” Ea întrunea cele mai reprezentative personalități ale vieții politice și culturale românești din care nu putea lipsi dr. Nicolae Lupu. În martie 1915 „Liga” a trimis o telegramă „Ligii Italo-Române” de la Roma semnată de un grup de deputați români printre care N. Filipescu, N. Iorga, dr. C. Istrati, Barbu Delavrancea, N. Titulescu, dr. Thomalonescu, dr. N. Lupu, Ion Grădișteanu, în care se arăta că „în împrejurările actuale singurile lor

³ *Considerațiuni asupra chistelor hepatice ale splinei*, teză de doctorat, Iași, 1901.

⁴ „Viața românească”, II, 2, 1906, p. 217-240. Se preciza printre altele că din 16400 de capi de familie din județul Fălciu numai 6173, adică 37.6 % au tăiat porcul iarna, deci alimentația era lipsită de proteine animale. Colaborează la „Revista socială” alături de P. Bujor.

⁵ I. Zelea Codreanu, *Dr. Lupu, fost prefect*, în „Neamul românesc”, IV, 23, din 11 martie 1909, p. 369-372.

⁶ „Viața nouă”, I, 6, 1 martie, 1911, p. 14.

preocupări trebuie să se îndrepte către îndeplinirea idealului național”⁷ Se preconiza deci acțiuni comune între cele două popoare, întrucât Italia avea aceleași interese cu România. Se continua seria manifestărilor interne prin întruniri mitinguri, acțiuni de ajutorare a refugiaților.

Intrarea României în război la 15/28 august 1916 a avut o cauză dreaptă, așa cum sublinia câteva zile mai târziu, într-un discurs prezentat în forumul academic, Barbu Ștefănescu Delavrancea vicepreședintele „Ligi”: „Noi n-am intrat în haosul acestui măcel pentru cuceriri ci pentru dezrobiri... Noi nu vrem ce nu e al nostru, ci vrem unirea cu frații noștri din Ardeal, din Banat. Noi nu ne croim cu sabia o patrie nocivă, ci ne-o întregim”⁸

Intrarea în război a declanșat un puternic elan patriotic, hotărîrea poporului de a face orice sacrificii pentru înfăptuirea idealului unității naționale.

Dr.Nicolae Lupu a funcționat în timpul războiului ca medic primar la Câmpulung Moldovenesc.

Înfrîngerile suferite de armatele române în campania din 1916, determină concentrarea în Moldova, singurul teritoriu rămas liber, a unui surplus de populație, a armatei și guvernului. Iașul devenise provizoriu, capitala liberă a țării. De încheierea cu succes a războiului își legase speranțele diferitele categorii sociale care militau și pentru o radicalizare a vieții social-politice. Introducerea unor reforme largi democratice.

Un grup de parlamentari în jurul lui George Diamandy, înființează la 22 aprilie 1917 la Iași, Partidul Muncii. Dintre membrii partidului amintim pe dr. N. Lupu, Gr. Iunian, M. Macovei, N. Protopopescu, Gr. Trancu Iași, etc. Deoarece cenzura a interzis publicarea documentului program, G. Diamandy îl prezintă în ședința Adunării Deputaților din 6 mai 1917.⁹ Revendicările propuse aveau un caracter burghezo-democratic: reforma agrară constituia principalul obiectiv ce nu mai putea să sufere amânare. În acest sens se propunea exproprierea domeniilor Coroanei, a moșiilor statului, Casei rurale, a bunurilor de mână moartă, a proprietăților obștești, a proprietăților particulare de la 200 ha și chiar 100 ha, pentru a se putea realiza împrumutarea țăranilor cu un lot de 5 ha fiecare și care să fie indivizibil și inalienabil timp de 20 de ani.

În timp ce guvernul preconiza pentru împrumutarea 2 milioane de ha, Partidul Muncii propunea 3 milioane ha pământ. Susținând în Adunarea Deputaților din 30 mai 1917 acest proiect de lege agrară, deputatul dr. N. Lupu afirma că nu este o jertfă prea mare din partea proprietarilor.¹⁰ Se mai propunea organizarea muncii agricole, a producției și vânzării produselor în colectiv prin obște, bănci populare, asociații agricole etc. Votul universal direct și obligatoriu de la vârsta de 20 de ani, reprezentanță proporțională în Parlament, vot pentru femei, descentralizarea vieții de

⁷ „Neamul Românesc”, 1915, 22 martie.

⁸ Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Războiul și datoria noastră*, București 1916.

⁹ *Dezbateri parlamentare, Adunarea deputaților*, ședința din 6 mai 1917, în „Monitorul Oficial”, partea III, nr. 17, 8 iunie 1917, p. 135 și urm.

Cf. și Ion Agrigoroaie, *Programul și orientarea Partidului Muncii din 1917-1918*, în *Analele Științifice ale Universității Al. I. Cuza, Iași*, seria Istorie, t. XIX, fasc. 2, 1973, p. 217-251.

¹⁰ *Ibidem*, Ședința din 30 mai 1917 în „Monitorul Oficial”, nr. 32, din 27 iulie, 1917, p. 366.

stat, impozit progresiv pe venit, naționalizarea subsolului, creșterea rolului statului în economie, dezvoltarea industriei naționale, agricultura intensivă etc. Dr. N. Lupu arată necesitatea ca reformele să se facă în favoarea celor mulți: „ E clasa nevoiașă a țăranilor și muncitorilor, care au dat armată și acum sînt chemați să dea producția țării. Îi trebuie pământ și posibilitatea de muncă. Îi mai trebuie și libertate de a-și spune, cuvântul în alcătuirea socială.”¹¹

Programul cuprindea și o serie de măsuri legate de dezvoltarea învățămîntului, serviciului sanitar, prevederi sociale, etc.

Lipsit de o conducere unitară Partidul Muncii, după o scurtă revitalizare în jurul ziarului „Tribuna” își încetează definitiv activitatea la sfârșitul războiului.

Va fi o experiență interesantă pentru dr. N. Lupu, care-l va populariza definitiv în postura de militant al unei largi democrații în cadrul regimului burghez.

Să revenim la activitatea sa în sprijinul Marii Uniri. În luna iunie 1917 Asociația profesorilor universitari din România a cerut guvernului de a aproba trimiterea a 30 profesori universitari și 40 parlamentări la Paris, pentru ca alături de coloniștii români să acționeze în favoarea unității naționale. Printre aceștia se numără și dr. N. Lupu, S. Mîndrescu, Tr. Lalescu, O. Trafali, Tr. Vuia, dr. C. Istrati, E. Văcărescu și alții. Au fost întreprinse călătoriile în Anglia, Franța, S.U.A. La 1 ianuarie 1918 au sosit la Washington membrii Legației române, în frunte cu dr. C. Angelesu acreditați pe lângă guvernul S.U.A., care alături de o serie de personalități ale vieții științifice românești ca dr. N. Lupu, N. Petrescu, P. Negulescu ș.a. au militat pentru a atrage guvernul și opinia publică americană pentru Cauza României. Comitetul francez de acțiune parlamentară în străinătate a primit la 24 ianuarie 1918 pe reprezentanții emigrației române din Franța, printre care se număra și dr. N. Lupu.¹² Se propuneau măsuri comune de influențare pozitivă a opiniei publice internaționale în favoarea desăvârșirii naționale a romanilor. La 9 aprilie 1918 cu sprijinul diplomației italiene a fost organizat la Roma, Congresul naționalităților asuprite din Imperiul Austro-Ungar. Din delegația română făceau parte G. G. Mironescu, S. Mîndrescu, dr. N. Lupu, V. Drăghiceanu, Congresul a demonstrat încă odată dorința de libertate a popoarelor asuprite, necesitatea desființării Imperiului Austro - Ungar.¹³

La sfârșitul lunii aprilie se afla în Olanda, alături de alți emisari ai dezideratului românesc și apoi din nou în Franța. Aici la 30 aprilie 1918 s-a înființat Comitetul național al românilor din Transilvania și Bucovina, care avea ca președinte pe Traian Vuia. Activitate intensificată după sosirea în iulie a lui Take Ionescu și N. Titulescu care nu au recunoscut pacea de la Buftea - București cu Puterile Centrale, cît și alui V. Lucaciu venit din S.U.A. La 15 septembrie 1918 la New York a avut loc un nou Congres al reprezentanților națiunilor asuprite din Austro-Ungaria.¹⁴ La 20

¹¹ N. Gh. Lupu, *Refacerea*, în *Tribuna*, 1 aprilie 1918.

¹² „La Roumanie”, Paris, I, 3, 31 ianuarie, 1916, p. 1.

¹³ G. Moroianu, *Les Lutttes des roumain transylvain pour la liberta et l'opinion europiene*, p. 203-209.

¹⁴ V. Stoica, *În America pentru cauza românească*, București, 1926, p. 62-66. Delegația românească a intensificat contactele cu reprezentanții celorlalte naționalități asuprite din Imperiul Austro-Ungar: G. Masarik (Cehoslovacia), I. G. Paderewski (Polonia), Hink Hinkovici (Serbia), ș. a.

septembrie 1918 delegațiile erau primite de președintele W. Willson care s-a arătat gata de a sprijini principiul autodeterminării popoarelor, deci necesitatea obiectivă a dispariției Imperiului Austro-Ungar.

La 5 noiembrie 1918 ministrul de externe al SUA a comunicat guvernului român că S.U.A. va sprijini România la Conferința Păcii.

La 1 decembrie 1918 Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia consfințează unirea Transilvaniei și Banatului cu România. Se încheia un drum greu și spinos care necesitase eforturi militare și diplomatice destul de mari. Marele vis al românilor se realizase - România cea Mare.

Reîntors în țară dr.N. Lupu își reia activitatea parlamentară. Alegerile din 1919 au dovedit o nouă orientare în viața politică. Creșterea numărului partidelor politice demonstra integrarea corpului electoral pe baza votului universal în viața politică a țării cât și necesitatea reprezentării tuturor provinciilor în conducerea țării. Întrucât nici un partid politic nu a obținut majoritatea de voturi în Parlament care să-i asigure formarea guvernului, se va ajunge la 25 noiembrie 1919 la constituirea Blocului Parlamentar, format din reprezentanții a 5 partide: Partidul Național Român, Partidul Democrat al Unirii, Partidul Țărănesc din Vechea Românie, Partidul Țărănesc din Basarabia și Partidul Nationalist – Democrat al lui N. Iorga.¹⁵ N. Iorga a fost ales președinte al Parlamentului, iar Paul Bujor al Senatului. La 5 decembrie 1919 va fi ales un guvern prezidat de Al. Vaida – Voevod. După remanierea din 16 decembrie 1919 a intrat în guvern și dr.N. Lupu la Ministerul de Interne.¹⁶ Din cele aproape 30 de proiecte de legi prezentate de Blocul Parlamentar au întâmpinat cea mai puternică opoziție: legea pentru reforma agrară propusă de I.Mihalache și proiectul pentru modificarea legii Jandarmeriei și legea chiriilor prezentate de dr. N. Lupu.

Proiectul de modificare a legii jandarmeriei era motivat, din considerente de „ordin social, de evoluția vremurilor, de spiritul de democrație, deoarece vechea instituție, prin organizarea și atribuțiile ce îndeplinea, nu mai corespunde timpului în care trăim acum”.¹⁷

În adevăr se încerca trecerea directă a jandarmeriei în subordinea Ministerului de Interne și ieșirea din subordinea Ministerului Război, aflat sub influența liberalilor.

Socialiștii din parlament apreciau proiectul de lege a chiriilor ca fiind „întemeiat pe condiții cu desăvârșire democratice.”¹⁸

Aprecierea sa de deputații socialiști îi aduc învinuirea de a fi „aliat cu bolșevicii” În ședința Senatului din 26 februarie 1920 dr.N. Lupu a dat următorul răspuns: „am spus că sînt un socialist în felul meu... Am spus că socialismul meu e național socialismul meu e monarhic”.¹⁹

Arătând pozițiile puternice pe care socialiștii francezi, italieni și englezi le au în Parlament, dr.N. Lupu cu ocazia aceleiași ședințe a Senatului se ridică împotriva

¹⁵ „Țara nouă”, nr. 20 din 21 decembrie și nr. 25 din decembrie 1919.

¹⁶ Mai fusese numiți Ion Borcea la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, I. Mihalache la Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Cf. D. Costescu, *Fazele minuisteriale în România*, București, 1936, p. 105.

¹⁷ *Dezbaterile Senatului, sesiunea noiembrie 1919-martie 1920*, ședința din 8 martie, p. 515.

¹⁸ Arhiva C. C. al P. C. R., fond. 28/1920, mapa 114.

¹⁹ „Monitorul Oficial”, 3 martie 1920, p. 369.

măsurilor represive proiectate de Guvern, care să atragă dezaprobarea opiniei publice internaționale: „Voi zice că repetăm ceea ce la 13 decembrie 1918 ați făcut dumneavoastră, când ați omorât lume în București. Acest lucru eu nu-l voi face”.²⁰

În fața acuzației că dorește desființarea sindicatelor, N. Lupu a răspuns, nu fără ironie: „Eu le admit pe toate, și pe cele muncitorești și pe cele ale dumneavoastră, nu ca dvs care le admiteți numai pe acelea din urmă”²¹

În ceea ce privește organizarea demonstrațiilor, dr. N. Lupu replica cu fermitate că „...atâta vreme cât nu voi prinde comploturi, oameni înarmați, organizați, atâta vreme nu voi duce luptă contra ideilor decât cu idei”.²²

Regele refuză să semneze proiectele de lege. În urma respingerii cererii de audiență a lui I. Mihalache și dr. N. Lupu, aceștia au demisionat. La 13 martie 1920 s-a ajuns la demisia întregului guvern, marcând începutul revitalizării tendințelor conservatoare împotriva lărgirii procesului de democratizare a țării trecut în barca opoziției dr. N. Lupu va critica vehement politica generalului Al. Averescu, subliniind că prezența sa nu se datorește popularității ci „continuării vechiului sistem al intrigilor de culise, al tragerilor de sfori”.²³

Dr. N. Lupu s-a situat printre liderii curentului de stânga în cadrul Partidului Țărănesc, alături de Paul Bujor, C. I. Parhon, C. Stere. Sub influența acestora, în programul din 1921 al Partidului Țărănesc, definindu-se polizia față de Partidul Socialist, se sublinia: „Partidul muncitorilor nu poate fi față de Partidul Țărănesc un corp de avangardă”.²⁴ La rândul său, ziarul „Socialistul” aprecia că deși programul Partidului Țărănesc va suferi anumite schimbări, totuși importanța acestui partid constă în faptul că el „a izbutit nu numai să creeze în toată țara centre de popularitate, dar să organizeze această popularitate pe baza unui program democratic.”²⁵ Partidul Țărănesc milita pentru introducerea unor reforme cu caracter burghezo-democratic în limitele legalismului.

Arestarea unor delegați la Congresul Socialiștilor din 8 martie 1921 a pricinuit reacția opiniei publice și argumenta cu vehemență dr. N. Lupu în Adunarea Deputaților „un act de nemaipomenită samavolnicie în anele parlamentare.”²⁶ Și în continuare aprecia: „Aceasta face parte, cum v-am spus dintr-un întreg sistem de guvernare, sau mai bine zis, de oprimare a libertăților politice în această țară.”²⁷

Luând poziție hotărâtă împotriva guvernului Averescu, a ministrului de interne C. Argetoianu care plănuia arestarea a încă 10 delegați socialiști deoarece își exprimase azeziunea la Internaționala a III-a dr. N. Lupu opina: „Singur faptul de a fi afiliat la Internaționala a III-a nu constituie un motiv de flagrant delict împotriva siguranței statului și de arestare. Aș vrea să știți un lucru, ce-ați făcut dvs, cu

²⁰ *Ibidem* 3 martie 1920, p. 368.

²¹ *Ibidem*, 15 februarie 1920, p. 241.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, 25 martie 1920, p. 57-58.

²⁴ *Proiectul de program al Partidului Țărănesc din România*, 1921.

²⁵ „Socialismul”, nr. 94 din 1 mai 1920.

²⁶ Stenograme, Adunarea Deputaților, 22 mai 1921, p. 2104.

²⁷ *Ibidem*, p. 2527.

comuniștii d-le ministru de interne face parte dintr-un întreg sistem de concepție, de conducere și de dezvoltare a acestei țări”²⁸

Protestează împotriva bătăii, a regimului opresiv în care erau ținuți deputații socialiști arestați.

În fața publicității făcute de opinia publică în 4 iunie 1922 s-a acordat decretul de amnistie și cei arestați au fost puși în libertate.

În cadrul Partidului Țărănesc asistăm, la noi regrupări de forțe. Între 17-18 iulie 1921, cu ocazia Ședinței C. C. al Partidului Țărănesc, s-a aprobat fuziunea cu Partidul Țărănesc din Basarabia și acceptarea fracțiunii țărăniste conduse de dr. N. Lupu.²⁹ Acesta era ales membru în Comitetul executiv al partidului.³⁰

Congresul din noiembrie 1921 a încheiat o primă etapă a procesului de constituire ideologică și organizatorică a Partidului țărănesc. La 17 decembrie 1921 a fost convocat Consiliul suprem al partidului în frunte cu Ion Mihalache, iar la 22 decembrie Comitetul Executiv Central din care făcea parte și dr. N. Lupu³¹ și C. Stere. Delegația permanentă era compusă din I. Mihalache, C. Bogdan Druică, Gr. Iunian, dr. N. Lupu, C. Stere.³²

În această perioadă Partidul Țărănesc s-a remarcat ca una din cele mai radicale formațiuni politice burgheze din România.

Dr. N. Lupu se numără printre membrii fondatori ai „Ligii drepturilor omului” în 1923 care va desfășura propagandă pentru lărgirea parlamentarismului burghez.

Poziția sa fermă, intransigentă îl impune printre liderii de stânga ai Partidului Țărănesc. Între 1924-1926 a activat în calitate de președinte al Partidului Țărănesc. Se împotrivesc, fuziunii cu P. N. R. din Transilvania la 10 octombrie 1926. Revine asupra deciziei sale la scurt timp și este ales vicepreședinte al Partidului Național Țărănesc; conduce organizațiile locale ale Partidului Național Țărănesc din București. În cadrul noului partid nu exista unitate. O primă grupare cuprinde elemente din anturajul lui Take Ionescu condusă de G. G. Mironescu și susținea revenirea prințului Carol și a regimului autoritar.

Gruparea condusă de Vaida Voievod era pentru instaurarea dictaturii regale și indirect cocheta cu Garda de Fier.

Gruparea de stînga în frunte cu dr. N. Lupu și Dem. Dobrescu apăra democrația parlamentară și închegarea forțelor democratice în front popular. Poziția oficială a P. N. Ț. era reprezentată prin gruparea lui Iuliu Maniu situați pe poziții anticarliste, antifasciste dar și contra frontului popular.

La scurt timp ca urmare a divergențelor de opinii, gruparea dr. N. Lupu se desprinde din P.N. Ț. alcătuind un partid separat. În cadrul guvernului I. I. C. Brătianu, dr. N. Lupu acceptă funcția de ministru al Instrucțiunii Publice (4-22 iunie 1927) și apoi pe cel al Muncii și Ocrotirilor Sociale (22 iunie 1927-16 noiembrie

²⁸ „Monitorul Oficial”, partea III, m. 117, 5 iulie 1921, p. 2793.

²⁹ *Ibidem*, m. 106, 19 iunie 1921, p. 2717.

³⁰ „Patria”, m. 163 din 27 iulie 1921.

³¹ „Gazeta țărănilor”, anul I, nr. 30-31 din 26 decembrie 1921.

³² *Ibidem*.

1928). La propunerea dr. N. Lupu în calitate sa de ministru al Muncii și Ocrotirilor Sociale în București urma să se înalțe o statuie a lui Al. I. Cuza și alta la Podul Înalt Vaslui, pentru glorificarea victoriei moldovenilor lui Ștefan cel Mare.³³

În cadrul Ligii Națiunilor la Geneva, dr. N. Lupu a prezentat un expozeu privind reforma agrară din România, la 13 mai 1927. În alegerile din decembrie 1928 puterea este preluată de Partidul Național Tărănesc. Criza mondială eate rezolvată în 1930 prin venirea la oonducerea statului a regelui Carol al II-lea. Folosindu-se cu abilitate de contradicțiile dintre partidele burgheze, monarhia își va consolida treptat influența asupra vieții politice. Va începe o adevărată dispută pentru câștigarea bunăvoinței și influenței Palatului. De acest lucru nu a scăpat nici dr. N. Lupu care a ajuns să sprijine planurile reginei Maria de a organiza o guvernare dictatorială în haine democratice.³⁴ Dr. N. Lupu va reveni la vechea sa atitudine de promotor al democrației și înverșunat adversar al fascismului. Atrage atenția guvernului asupra legionarilor „o grupare mistică, deoemdată clandestină” pe oare o compara cu Ku-Klux Klan, conchizând: „Nu vă jucați cu focul”³⁵

De la tribuna Parlamentului critică politica guvernului de subordonare a economiei față de capitalurile străine, cerând înlăturarea acestora, lipsa de interes pentru propagarea culturii, legile agrare.³⁶ Referitor la acestea din urmă, dr. N. Lupu în ședința Camerei din 4-6 iunie 1931 comenta: „După cota dvs. de pământ, împroprietăriți 10 țărani și rămân fără pământ o sută. Acuzați pe țărani că propagă desființarea jandarmeriei. Vă este frică că vi se ia din mână instrumentul dvs. de menținerea țăranilor în vechea situație? Pentru paza avutului obștesc vă vom pune în locul jandarmeriei o poliție sătească”³⁷

În alegerilor guvernamentale din toamna anului 1933 puterea revine P. N. L., având ca prim ministru pe I. Gh. Duca, iar după asasinarea acestuia de legionari, noul cabinet va fi condus de Gh. Tătărescu, reprezentantul grupării tinerilor”. La 11 martie 1934 P. N. D. a dr. N. Lupu fuzionează cu P. N. Ț. sub pretextul unirii forțelor contra ascensiunii fascismului. În perioada crizei economice ca urmare a divergențelor politice și economice se desprinsese din vechiul P. N. Ț. fracțiunile conduse de dr. N. Lupu, C. Stere, Gr. Iunian, iar din „aripa națională” cea vardistă. Revenirea în partid a grupării dr. N. Lupu a revitalizat influența în masă apartidului deși o parte dintre membri se vor orienta, spre alte grupări politice, fărâmițarea forțelor politice continuă să se accentueze, ceea ce va culmina cu eșecul alegerilor parlamentare din decembrie 1937.

Aripa de stânga a Partidului Național Tărănesc în frunte cu dr. N. Lupu, Dem Dobrescu, V. Madgearu, revendică aplicarea prevederilor democratice din Constituție, acordarea unor drepturi larg democratice maselor populare, se pronunța pentru o conlucrare cu partidele muncitorești în lupta antifascistă.

³³ „Neamul românesc pentru popor”, XVI, 15, 1 octombrie 1928, p. 252.

³⁴ Arh. St. București, fondul Casa regală, regina Maria, III/172, p. 162-164.

³⁵ *Dezbateri parlamentare. Adu87narea deputaților*, 18 martie 1931, p. 289.

³⁶ *Febra guvernului*, în „Aurora”, IX, 10, 3 iulie 1930, p. 1, 3. *Un cărturar*, *ibidem*, IX, 9, 26 iunie 1930; *Alegerile comunale în București*, *ibidem*, IX, 15, 7 august 1930; *Administrație nouă*, *ibidem*, IX, 20, 11 septembrie 1930; *Afacerea Skoda*, București, 1930.

³⁷ *Dezbateri parlamentare, Adumarea deputaților*, N. Gireni, 1931, p. 45.

În alegerile parțiale din februarie 1936, P. S. D. a susținut candidatura reprezentanților Partidului Național Țărănesc, la județul Hunedoara, Ghiță Pop la județul Mehedinți, dr. N. Lupu la Suceava, Vasile Rășcanu. Primii doi vor obține victoria în alegerile electorale, ca urmare a popularității pe care o aveau în păturile mijlocii ale populației.

Printre organizațiile democratice care s-au afirmat în această perioadă amintim Comitetul Național pentru Pace, a cărui președinte devin în 1936 dr. N. Lupu și era afiliat la Reuniunea Universală pentru Pace. La începutul anului 1937 s-au accentuat contradicțiile dintre forțele democratice și forțele dictatoriale.

Situația s-a complicat odată cu semnarea la 25 noiembrie 1937 a „Pactului de Neagresiune” între P. N. Ț. și Garda de Fier, P. N. L. condus de Gh. Brătianu, la care a aderat și Partidul Agrar condus de C. Argentoianu.³⁸ Dr. N. Lupu și V. Madgearu nu au susținut în discursurile lor electorale pactul cu legionarii.

Alegerile ca și campania electorală au demonstrat dezbinarea și contradicțiile adânci dintre partidele și cercurile politice burgheze, fapt care nu au permis niciunui partid politic să obțină majoritatea pentru a ajunge la conducere. În aceste condiții regele Carol al II-lea a acordat mandatul prezidențial P. N. C. adică un cabinet O. Goga – A. C. Cuza, deși acesta obținuse doar 9,15 % din totalul voturilor.³⁹ Scopul final fiind instaurarea dictaturii personale a regelui, ceea ce se va realiza în scurt timp, la 10 februarie 1938. Înlocuirea regimului constituțional-parlamentar printr-unul dictatorial deschidea drumul creșterii pericolului fascist, care va culmina la 6 septembrie 1940, după numeroase torsionări politice și economice, cu instaurarea regimului militar antonescian. Pe baza Constituției din februarie 1938⁴⁰ și a decretului nr. 1422 din 30 martie 1938⁴¹ se desființase toate partidele și grupările politice. Încercarea de adaptare a sistemului unipartitism prin crearea Frontului Renașterii Naționale a eșuat, datorită lipsei unei baze social-politice. Măsurile represive adoptate de guvernul Armand Călinescu față de liderii Gărzii de Fier au contribuit la diminuarea influenței acestora în viața publică. Replica legionarilor a fost uciderea primului ministru la 21 septembrie 1939.

După declanșarea războiului mondial, criza politică a regimului carlist s-a accelerat, ceea ce determină începerea unor tratative cu foștii lideri ai opoziției liberale și țărănești în vederea formării unui guvern de coaliție. Printre partizanii „reconcilierii” cu Palatul în conducerea P. N. Ț s-au numărat I. Mihalache, dr. N. Lupu, Virgil Madgearu. Rezultatul a fost numirea lui I. Mihalache în calitate de consilier regal, funcția din care a demisionat în scurt timp. Regele Carol al II-lea în fața atitudinii rezervate a lui Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, a adoptat o atitudine „conciliantă” față de legionari.

³⁸ *Procesul marii trădări naționale*, București, 1946, p. 220. Iuliu Maniu declara că scopul încheierii acestui act a fost „În primul rând să trântesc în alegeri pe dl. Tătărașcu, în al doilea rând, să scot la suprafață acele forțe care lucrau în subteran, în mod ascuns, din întuneric și deci să ne cunoaștem”.

³⁹ „Monitorul Oficial”, nr. 301, partea I, din 30 decembrie 1937.

⁴⁰ Cf. textului Constituției, în „Monitorul oficial”, partea I, nr. 42, 20 februarie 1938.

⁴¹ *Ibidem*, m. 75 din 31 martie 1938.

Această politică a nemulțumit elementele antilegionare printre care Nicolae Iorga, dr. N. Lupu Petru Andrei, Mihail Ralea și alți. Victor Iamandy a cerut la sfârșitul lunii ianuarie 1940 o întrevvedere regelui „pentru a demonstra că guvernul actual comite o greșeală în ce privește opera de pacificare, punând în libertate pe legionarii din lagăre și reorganizând viața revoluționară, fapt care va da posibilitatea regupării forțelor elemente de extremă dreaptă”⁴² Regele Carol al II-lea nu a ținut cont de avertismentele unor personalități democratice, acceptând chiar la 28 iunie 1940 participarea în guvernul Gh. Tătăărăscu a câtorva legionari în frunte cu Horia Sima. Noul guvern prezidat de Ion Gigurtu va schimba cârma orientării politicii externe românești spre Germania hitleristă, acceptând marile concesi teritoriale care au culminat cu Dictatul de la Viena din 30 august 1940. Compromis pe extern, izolat de forțele politice burgeze care s-au desolidarizat treptat de el, regele Carol al II-lea a fost nevoit să abdice. La 6 septembrie 1940 cu sprijinul direct al celui de-al III-lea Reich s-a instaurat în România regimul militar în frunte cu generalul Ion Antonecu, care va împinge la 22 iunie 1941 țara în războiul antisovietic.

Dr. N. Lupu se va număra în continuare printre liderii opoziției democratice criticând regimul militar și militând pentru găsirea soluțiilor de ieșire a României din război.

În condițiile revenirii la regimul parlamentar constituțional, partidele și grupările politice s-au reorganizat pe baze legale. Dr. N. Lupu părăsește Partidul Național Țărănesc și se orientează spre alcătuirea unui nou partid de esență țărănist democratic. Partidul Țărănesc Democrat, format în ianuarie 1946 din foste elemente ale aripei de stânga a P. N. Ț., la care s-au adăugat și pături noi, avea ca președinte pe dr. N. Lupu. Ultima confruntare o vor constitui alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946. Obținerea unei majorități zdrobitoare voturi, prin fraudarea alegerilor, a permis formarea primului parlament.

Celelalte grupări politice se vor mai menține scurt timp, fiind dizolvate de noile autorități comuniste. Procesul totalitar va culmina cu abolirea monarhiei și proclamarea Republicii.

Dr. N. Lupu s-a stins din viață în timpul acestor puternice confruntări de forțe politice. A fost înmormântat la București și apoi aduse rămășițele în cavoul familiei din satul Arsura.

Prin întreaga sa activitate dr. N. Lupu se dovedise că întrunește o desăvârșită cunoaștere a țării lui și a nevoilor acesteia o remarcabilă precizie în judecată și un arzător patriotism,⁴³ a fost omul care prin tot trecutul lui de muncă și luptă a dat dovadă statornică ca n-a urmărit situații pentru sine, ci poziții capabile de realizarea binelui public,⁴⁴ „iubitor sincer prin naștere, educație și trai al poporului, credința lui în izbânda adevăratei democrații s-a transformat în ideal,⁴⁵ de asemenea, s-a remarcat

⁴² Arhivele Ministerului de Interne, dosarul 19785 AS/A, vol. 198, f. 8.

⁴³ „Petit parisien”, Paris, iunie 1930.

⁴⁴ I. Borcea, *Un om și o politică*, în „Aurora”, 6 decembrie 1932, f. 1-2.

⁴⁵ Eugen Zamfirescu, *Fiul preotului din Arsura*, în *op. cit.*

ca „un distins scriitor literar, prozator de școală realistă și un conferențiar dialectician, foarte gustat prin varietatea imaginilor și humorul spiritului său caustic și scilpitor”.⁴⁶

DEFENDER OF DEMOCRATIC IDEALS DR. NICOLAE LUPU

SUMMARY

Nicolae Lupu was born on the 4th of November 1876 in Arsura, a village in the district of Vaslui. He studied at the famous “Mihaileana” Academy, in Iasi. He graduated in 1894 and then attended medical universaitary studies. In 1901 he lok his PhD. However, he refused to become a professor at the University, instead of that preferring a post in the district of Falcui, close to his native place. He published social articles in the magazine called “Viata Romaneasca”, in which he disapproved the harsh life conditions of the peasants in those times.

Between 1907/1908 he was a governor of the district of Falcui. Later, in 1913, he was elected deputy, representing this district in the Parliament. He was in favour for Romania to enter in the First World War (1916/1918), in order to build its national unity.

During the interbelic period he had a rich parliamentary activity as part of the social-democratic political groups and then as a member of the National Party who represented the peasant, by introducing some large reformes for the people. The purpose of these reformes was to consolidate the democracy and to stop the ascension of the fascism.

Nicolae Lupu was the president of the National Committee For Peace (1936) and he criticiyed the measures undertaken by the autoritary regime of king Carol II, also the territorial losses in the summer of 1940 (the north of Bucovina, Basarabia, the Cadrilater, the nort-west of Transylvania), the rise to power of the military regime of general Ioan Antonescu and Romania’s adhesion to the Axis in the Second World War.

After the war, when the parliamentary life was coming to normal, dr. Nicolae Lupu reorganized the National Party who represented the peasants, with which he participated in the elections in novem,ber 1946. However, the elections were forged and the pro-comunist political forces were victorious.

In the year 1947 the bourgeois parties and groups were dissolved, the monarchy was abolished and Romania became a popular Republic (the 30th o9f December 1947). This was the beginning of the totalitary communist regime in Romania, which lasted almost a half a century. In these hard times dr. Nicolae Lupu’s life ended. He was a man who fought his entire life against the totalitary regimes and if favour of democracy.

⁴⁶ C. Musceleanu, *Omul și omul politic*, în *op. cit.*, p.3.